

Els escacs a l'escola i a l'institut 1

L'ORIGEN DELS ESCACS. LLEGENDA: EL REI I EL SAVI

La versió més acceptada actualment, malgrat l'existència de teories que diuen que trobem l'origen dels escacs en l'antic Egipte, és que els escacs van néixer a l'Índia, al segle VI. De l'Índia van passar a Pèrsia, l'actual Iran, i d'allà van arribar al món àrab, el qual el va enriquir amb noves regles. Els àrabs van portar els escacs a Europa, principalment a través de la Península Ibèrica, on es va recopilar el primer llibre europeu d'escacs per ordre d'Alfons X "el Savi". Al s. XV el joc va tenir certs canvis que tot indica que es van produir al regne de València. Un d'aquests canvis va ser la introducció de la Dama al joc en reconeixement a la reina Isabel la Catòlica (aquesta peça va substituir una peça anomenada alferes, de moviment força limitat).

Segons una llegenda molt difosa arreu del món, va ser un savi qui va inventar el joc dels escacs. Aquest volia donar-li una lliçó d'humilitat al seu rei, el qual deien que era un tirà. Aquesta llegenda resulta molt bonica per explicar-la als alumnes i permet treballar diferents aspectes, sobretot lingüístics.

Llegenda del savi inventor

Hi havia una vegada un rei molt arrogant que no tractava gens bé els seus súbdits. Aquest rei, era poderós i ric, però no era feliç i s'avorria molt. Després de pensar moltíssim sobre què podia fer per trobar alguna cosa que el divertís, va creure que la solució seria convocar un concurs de jocs nous, i va dir que la

persona que inventés el joc que li agradés més podria demanar-li el que volgués i ell li ho donaria.

Molta gent es va presentar al concurs, però el joc que més va agradar al rei va ser el que va presentar Sissa, un savi que va voler inventar un joc on el rei fos molt important però que sense l'ajuda de les altres peces no pogués guanyar mai. Sissa volia que el rei s'adonés de la importància de les altres peces del joc, les quals era com si fossin les persones del seu regne. I aquest va ser el primer joc d'escacs.

El rei va pensar que amb aquest joc podia fer moltes partides i que sempre serien diferents, i això li va agradar moltíssim perquè segur que no s'avorriria! Llavors, va voler complir la seva part del tracte i, tot fanfarró, li va dir a Sissa que demanés el que volgués. Sissa va dir-li que abans de dir una cosa s'ha d'estar segur que es podrà complir i el rei, tot presumit li va dir: "és clar, jo sóc molt ric i podré donar-te el que em demanis!".

Sissa va dir-li: "d'acord, doncs vull que em doneu 1 gra de blat per la primera casella del tauler, 2 per la segona, 4 per la tercera, i així fins arribar a la casella 64, l'ultima del tauler".

Al rei li va agafar un atac de riure i va pensar: "quin savi més ruc! Podria demanar-me riqueses i em demana uns quants grans de blat!!!", i va dir als seus criats que li prepararessin els sacs de blat.

Al cap d'una estona, un dels criats va venir corrents i amb cara de preocupat. Quan el rei li va preguntar què li passava, aquest li va respondre: "majestat, se'ns ha acabat el blat i no en tindrem prou en tot el reialme per satisfer el desig de Sissa". Necessitaven 18.446.744.073.709.551.615 grans de blat!

Els criats van calcular que per tenir tot aquest blat caldrien les collites mundials de 2.000 anys! Dit d'una altra manera, caldria sembrar 75 vegades tots els continents de la Terra. Com us podeu imaginar, això és molt de blat.

El rei no va poder complir la seva paraula i va aprendre bé la lliçó. Des d'aquell dia sempre pensava molt bé les coses abans de dir-les. També es va adonar que havia de tractar millor els seus súbdits perquè sense ells el país no tiraria endavant, i el savi Sissa va estar molt content d'haver ajudat el seu rei a millorar.

Existeixen altres versions de la llegenda. Una de les més conegudes fa referència a un rei que estava molt trist perquè havia perdut un fill a la guerra. El rei estava tan trist que tot el dia plorava, i els seus amics el volien ajudar, per la qual cosa van convocar un concurs de jocs (la resta de la història seria la mateixa que en l'anterior llegenda).

El grup argentí "Tocada, movida" té una cançó dedicada a aquesta història, la qual podeu trobar al següent enllaç:

<https://www.youtube.com/watch?v=fElzInHvBqA>

Si es treballa amb alumnes de secundària, es pot treballar la progressió geomètrica que s'explica en aquesta història.

La suma de n termes d'una progressió geomètrica de raó r és

$$S_n = a_1 \cdot (r^n - 1) / r - 1$$

En aquest cas, $n = 64$, $r = 2$, per tant, $S_{64} = 2^{64} - 1$, és a dir, 18₃446.744₂073.709₁600.000 grans de blat.

Font: <http://fotografiamatematica.cat/blg/la-llegenda-del-tauler-descacs-una-progressio-geometrica/>

Propostes didàctiques:

- Treball del vocabulari que apareix a la història:
  - Arrogant.
  - Súbdit.
  - Poderós.
  - Convocar.
  - Savi.
  - Fanfarró.
  - Majestat.
  - Reialme.

- Què hauries demanat tu al rei si fossis el savi inventor?
  - Exercici a fer escrit i després comentar oralment.
- Fer rodolins és divertit. Inventar-ne per explicar la història del savi inventor.
  - De tant avorrit que estava, un joc divertit buscava.
  - Tant i tant li va agradar, que tot li volia donar.
- Fer un dibuix que representi la història del savi inventor, fer una auca de la història...
- Dramatització de la història.
- Mirar el vídeo.
  - A la pàgina del club súper 3 trobem un vídeo que explica la llegenda del savi inventor a la secció "Una mà de contes". A la mateixa pàgina també hi ha la versió escrita de la història, la qual es pot descarregar en format pdf.

<http://www.super3.cat/unamadecontes/contes/El-rei-i-el-savi/catala/1211>

The image shows a screenshot of the website 'una mà de contes' (a hand of stories) on the Super3 television channel. The page features a navigation menu with options like 'Els contes', 'Tallers', 'Blog', 'Biblioteca', and 'Participacions'. The main content area displays a video player for the story 'El rei i el savi' (The King and the Inventor), with a video player interface showing a timestamp of 00:09:50. Below the video, there are options for 'Fixa tècnica' and 'El guió en / Català'. On the right side, there are sections for 'El conte a la Revista', 'Cerca un conte' (Search a story) with a search bar and filters for category and language, and 'Tria un conte' (Choose a story) with a grid of story thumbnails.